

spisuje in neutrudljivo obogatuje slovatvo slovensko s potrebnimi knjigami. Uže leta 1849. je komisija učenjakov na Dunaji, sklicana po ministerstvu pravosodja, v delo vzela slovansko „juridično-politiško terminologijo“, ki je leta 1853. na svetlo prišla in katere slovenski razdelek je gosp. Cigale s podporo žalibog prezgodaj nam umrlega dr. Matija Dolenca in pa zaslužnega slovenskega pisatelja gosp. Jan. Navratila, takrat c. k. oficijala, zdaj c. kr. adjunkta najvišje sodnije dunajske, vredil, dopolnil in za natis pripravil. Ker je ta 44 pôl hrvatsko-srbske in slovenske juridično-politiške terminologije obsegajoča knjiga le v malo rokah, pa tudi draga, zato bi bila zdaj — tudi z ozirom na uradovanje uradnikov v slovenskem jeziku — nujna potreba, da bi se mislilo na slov. juridično-politiško terminologijo, in to tem bolj, ker bi treba bilo, minologiji od l. 1853. marsikaj dodati in morebiti tudi marsikaj prenarediti. Da imamo to, ne bo težava, spisati potem knjige, ki jih potrebuje juridična fakulteta vseučilišča. Isto tako naj bi se skrbelo za medicinsko-kirurgično terminologijo v anatomiji, fiziologiji, patologiji itd., da dobimo potrebno gradivo za knjige zdravniške, in isto tako za vse druge nauke, ki so predmet vseučiliščem. Z vsem tem si stvarimo temeljito podlago za književstvo viših strok. Namesti da se pričakamo o jezikovih oblikah, ki pridejo in ginejo ko ženske mode, spravimo se — vsaj nam sposobnih moči ne manjka — na učenjaška dela, brez katerih ne bomo mogli na veke ostati. „Res je začetek trud“ — da govorimo zopet s Koseskovimi besedami — al

„tega ne vstrašite se, moč neizmerna je — sklep!“

Če tako delamo priprave za višje učilišče, bodi nam zdaj pa resna skrb, da se ljudske in srednje šole na Slovenskem osnujejo tako, kakor zapoveduje narodna ravnopravnost, in da v uradih državnih in deželnih postane §. 19. osnovnih državnih postav — stroga resnica. Narodne spodnje šole morajo biti temelj višim.

Naši dopisi.

Iz Istre 16. okt. J. V. *) — Po Istri smo imeli letos tako slabo letino po vsem, da starci pravijo, da od leta 1817. tako slabe ni bilo. Ozimino nam je zatrla moča, a jarino strašna suša. Vina je po nekaterih krajih malo, po nekaterih pa nič, pa kako bi ga bilo, ker je grozdje celo leto komaj enkrat dež malo poškopil. Zelje in repa sta počela še le zdaj podraščevati. Ljudje so zdaj sejali, al izvan pšenice pri trgovcih niso mogli dobiti semena pirovice, triljače in ozimskega ječmena. Tukaj zdaj mesarji dobro živijo, kmetje prodajajo za potrebo živino prav dober kup; vol, ki je lani veljal 120–130 gold., se zdaj dobi za 70–80 gold. Vlada je zapovedala županom, popisati ljudi po hišah, ubožne in premožne, da bo unim dala na dar, tem pa za plačilo po obrokih turšice, pažola in jarega semena, da glada ne pomrjemo.

V Gorici 26. okt. — Kakor je uni nemški učenjak (Jäger) po trudapolnih studijah „tandem aliquando“ zavohal — dušo in tako pomnožil nemško — „znanstvo“, tako bi se jez skoraj predrznil trditi, da vseh človeških razmer duša je — vreme. Boste koj videli, če ni res. Včeraj je bil krasen dan (vreme!!); vleklo me je popoldne „mit 100 Pferdekraft“ vên, pa ne „auf den höchsten Heurigen“, ampak na novi — mirodvor. Ta naš

mirodvor bo menda prav „lucus a non lucendo“, to je, mirodvor brez miru. Šel sem najprej ogledat novo cesto, ki so jo začeli delati proti novemu pokopališču, katera cesta bo nov kinč naši okolici. Do sedaj so jo speljali komaj za streljaj od Katarini-a proti Blazči. Prišedši do pokopališča postavil sem se sam za komisarja in vse natančno ogledal. Pred vhodom znižava mnogo delavcev globoki jarek, v katerega se voda odceja; izkopano zemljo vozijo na pokopališče. V rakah za poskušnjo in v zgled narejenih so delali zidarji in podajaci, ki so mi pripovedovali, da je bila o hudem vremenu (že spet vreme!!) 16. t. m. pridrla voda va-nje, da si so bile vse s cementom dobro zarajhane. Ej, sem si mislil: ta voda je pa že spet voda na mlin mestno-starešinstvene opozicije in tistih 300 meščanov, ki so pred 2–3 meseci bili podali mestni gospóski prošnjo, da naj bi kaka neutralna komisija svét novega pokopališča še enkrat pregledala in čez katero prošnjo je starešinstvo prve dni septembra na dnevni red prestopilo. Cesar niso omenjeni opozicijski starešine in meščani dosegli takrat, dosegli so zdaj. Komisija od namestništva poslana — pride. Rado vedni smo, kaj poreče. Z ozirom na to, da je pokopališče že dodelano in da je lega njegova jako pristojna, romantična, želim jez, da bi našli kak zdaten pomoček proti mokroti in da bi naše mesto s svojim mirodvorom imelo enkrat — mir. — Sicer sem še našel, da je v sobah čuvaju odmenjenih deževnica novi strop premočila in da je sè vzhodnega ograjnega zidú burja polovico kôrcev odnesla. To ne dela časti inženirjem in zidarjem. — Občni zbor kmetijske družbe pretekli četrtek je imel nepričakovan izid. Izvolili so spet per acclamationem grofa Coroninia za predsednika. — Starešinstvo in kupčijska zbornica sta poslala med sejo telegram grofu Coronini-u, v katerem mu častitata k enoglasni volitvi za predsednika državnega zbora. — Za dosego učiteljske sposobnosti sta opravila pretekli teden 2 učitelja preskušnjo, 1 Slovenec in 1 Lah; oba z ugodnim vspehom. Eden pa je dopolnil preskušnjo v tem, da sme učiti tudi z nemškim učnim jezikom. — Tistih 8000 gold., ki jih je presvitli cesar podaril za Primorsko, razdelil je gosp. namestnik tako, da je prišlo 1900 gold. na Gorisko, vse drugo na Istro. Dobili so pri nas Lahi 900 gold., Slovenci 1000, in sicer Kanalci 600, Kraševci 400. — Včeraj je bil tukaj, pri našem prevz. knezonadškofu tržaški škof mons. Dobrila. — Danes je kanonik dekan mons. dr. Castellani blagoslovil najstaršo cerkvico v Gorici — cerkev sv. Duha na Gradu. Je namreč vsa popravljena, in zato je bilo treba blagosloviti jo na novo.

Iz Paradišča 20. okt. M. J. — Mir naj bode med mojimi narodi! Te blage besede, ki so cvet prestolnega govora, so tudi nam kmetom globoko segle v srce, ker zdaj za trdno upamo, da bodo resnica postale. In kdo ne bi želel tolikanj potrebnega miru, komur je mar za blagor ljudstva in vé, da ni miru, dokler narod preganja narod. Nemci se pri nas, Magjari pa na Oger-skem hočejo mastiti s špehovko, mi Slovani naj bi pa zadovoljni bili z drobtinami, ki z njihovih miz padajo. Ali nimamo uže dosti vnanjih sovražnikov, da smo še sovražni med seboj! Naj ravnopravnost uže vendar enkrat doleti tudi nas Slovence, da ne bomo tujci na domači zemlji. Kaj bi gospodje rekli, ko bi iz naših kancelij dobivali oglase in druga pisma v kineškem jeziku? Gotovo bi vpili čez krivico. Tako tudi mi, katerim je nemški jezik neznan, po pravici tožimo, da iz kancelij večidel in to še celó plačilna pisma v nemškem jeziku dobivamo. Prestolni govor presvitlega cesarja nam tudi

*) Srčna zahvala za veselo nam znamenje, da še života-rite. Dobro nam došle „prislovice in reke istrske“ natisnimo prihodnjič. Vred.

veselo upanje daje, da se nam breme brezštevilnih davkov zniža in za napredek kmetijstvu nakloni kaj denarne pomoči. Vojaška postava naj se usmili kmetov tako, da bi oče, čegar posestvo meri 5 oralov, smel za sebe doma enega sina obdržati, ki mu pomaga gospodariti, da lagljeje davke odrajuje. Velika olajšava bilo bi nam kmetom tudi to, da bi nehala okrajna glavarstva, do katerih moramo od glavarstev oddaljeni dolga pota delati, s tem pa dragi čas za gospodarstvo zamuditi in stroškov si nakladati. Vsaj pomnimo še vsi, ki nismo premladi, kako priložni so nam nekdanj okrajni komisarijati bili in ko ni bila še toliko armada c. k. uradnikov, kakor jih je dandanes, ker bode kmalu šri-bar šribarja imel. Veliko slišimo liberalce godrnjati o prevelikem številu vojakov in armada je mnogim hud tru v peti, zakaj pa se tako malo govori o armadi uradnikov? Ne zamerite „Novice“, da tudi mi kmetje se oglasimo za polajšavo o tem, kjer nas čevelj žuli!

Iz Kanderške občine 20. okt. F. R. (*Kuga in zima.*) Dve reči ste nas tukaj jako hudo zadeli, namreč kuga in zima. Velik strah nas je obšel, ko smo v 41. listu „Novic“ brali o goveji kugi in da so Kanderše okužene. Hitro je šel glas od kraja do kraja: kje neki je kuga, kje je kako govedo bolno? Al, hvala Bogu, vsa naša živinica je popolno zdrava, tako, da malokdaj bolje. Al pri vsem tem imamo vendar meje ostro zavarovane od kamniškega okraja, kar je za nas veliko hudo, ker ne moremo svojega blaga redno prodajati in potrebnih novcev si pridobiti. Želeti bi zato bilo, da bi davkarski eksekutor, ki je vedno na cesti s svojo popotno torbo, nam prizanašal, ker ubogi kmet še to malo, kar ima, zavoljo zaprtije ne more prodati in se nas ljudje bojijo, misleči, da je pri nas, Bog ve, kakošna kužna bolezen, ker celó psi morajo biti privezani in mačke zaprte. *) Zdaj imajo miši svoboden diradaj po kaštah, in sem ter tje se sliši glas, naj bi zdaj prišli tudi miši loviti tisti nemčurji, ki ob času volitev iz Litije tako radi okoli nas lazijo in poštene ljudi sleparijo, — mišji lov, to bi bila zdaj dobrota, za katero bi nemčurjem celó hvaležni bili. — Drugo hudo, katero nas je zadelo, je prezgodnja zima. Ona nam je samo pri sadnem drevju naredila na stotake škode. Drevje je tako polomila, da še precej stari ljudje ne pomnijo tacega. Veliko pridnih kmetov sem uže slišal govoriti, kaj bomo počeli, ako še živina ceneja postane, potem nam ne bo moči izhajati, vsaj je vedno sodnijski sluga na kakošnem uzvišenem mestu in kliče na boben zdaj to, zdaj uno posestvo.

Iz Ljubljane. — Radovedni smo pričakovali odgovorov (adres), ki jih nameravate zbornici državnega zbora dunajskega pokloniti Njegovemu veličanstvu na govor prestolni 8. dne t. m. Zdaj so nam znane vse adrese, osnovane v duhu dveh nasprotnih strank, ki sedite v zbornici poslancev in v zbornici gospôski. Liberalci tu in tam niso ničesa pozabili in ničesa se naučili, stari grešniki zoper mir in spravo, kakor so bili preteklih 16 let, hočejo trdovratni ostati tudi v prihodnje: to kažete adresi večine v zbornici gospôski in pa manjšine v zbornici poslancev. Kako ves drugačen duh pa veje iz adrese večine v zbornici poslancev, ki jo je osnoval grof Hohenwart in ktero našim bralcem podamo v prilogi današnjega lista! V zmérni besedi je na kratko rečeno vse, česar patrioti avstrijski želijo in kar je nujno potrebno, da se Avstrija reši duševnih in materialnih nadlog, v katere jo je zakopal laži-liberalizem s hinavskim svojim ustavo-

verstvom. Kar Hohenwartova adresa zahteva, je, na kratko rečeno, to, da na mesto pogubnega centralizma v Avstriji stopi autonomija posameznih dežel, na mesto gospodstva enega naroda stopi enakopravnost vseh narodov, — v obče rečeno: da se predrugači vsa dosedanja vladna sistema. Po takem predrugačenju se vrne zadovoljnost narodov in notranji mir v mnogorodno Avstrijo, in narodno gospodarstvo se sčasoma izboljša tako, da se stroški državnih poravnajo z dohodki. Kakor vesel vtisek je prestolni govor naredil na vsacega patriota, isto tako tudi Hohenwartova adresa, ki s kratkih in poštenih besedah kaže, kaj treba bolni Avstriji, da preboli tudi bolezen. Če Hohenwartovo adreso, ki je objava večine zbornice poslancev, primerjamo z adreso manjšine, ki jo je osnoval dr. Sturm, je med obema razloček ta: Hohenwartova adresa je „klic na mirno spravo“, — Sturmova pa „klic na boj“. — Danes menda se je začela adresina debata v zbornici poslancev; po vsem, kar smo gori rekli, je podoba, da bode razprava viharina. — V zbornici gospôski pa je bila adresina razprava v eni seji (27. dne t. m.) dognana in adresa večine z 78 glasovi proti 59 sprejeta.

— Idrijčani smejo zdaj vendar nekoliko upanja imeti, da se jim povrne škoda, katero dela strupeni dim ondašnjega rudnika kmetijstvu in živinoreji. Poslanec gosp. K. Klun namreč je iz poročila v 41. in 42. listu „Novic“ sestavil spomenico in jo izročil ministru grofu Falkenhaynu, ki je obljubil, vso stvar iznova temeljito preiskavati, da pravico dobí, komur pravica gré.

— (*Goveja kuga*) se je na Kranjskem — kakor „Laib. Zeitg.“ poroča — do 26. dne t. m. prikazala v 43 krajih litijskega, krškega, novomeškega in črnomaljskega okraja; zbolelo je 122 goved, med temi jih je poginilo 48, bolnih pa pobitih bilo 74, zraven teh pa je zaradi kuge sumljivih pobitih bilo 261 goved in 1 koza: — v vsem je tedaj kuga dozdej pobrala 383 goved in 1 kozo. — Uže v zadnjem listu smo omenili, da se je v Gabru za kugo crkneno živinče natihoma zagreblo, in smo vprašali, ali za to ni gaberski župan nič vedel? Včeraj nam je došlo zopet pismo, ki to tihotapstvo trdi, zato prosimo sl. deželno vlado, naj bi dala to zadevo, ki se tiče gaberskega župana, temeljito preiskati, da se za gotovo izvé: kaj je resnica, kaj laž. Stvar je velike važnosti dandanes.

— (*Popotno podučevanje vinorejno in deloma tudi sadjerejno na Dolenjskem*) prične gosp. Rih. Dolenc, vodja deželne vino- in sadjerejske šole slapenske, 5. dne prihodnjega meseca v Radečah, kjer misli 6. in 7. dne vinograde ogledovati, 8., 9. in 10. novembra pa podučevati. Ker je zdaj vinogradsko delo pri kraji in večidel tudi družega poljedelskega dela ni toliko, da bi gospodarji ne mogli o delavnikih odtrgati kakih 5 ur za poslušanje poduka, tedaj se bodo tudi delavniki mogli privzeti onemu podučevanju. Razen Radeč so tudi Litija, Novomesto, Metlika, Semič, Črnomelj, Kostanjevica, Krško in Trebnje za podučevanje izbrane stacije. Želeti je, da gosp. popotni učitelj najde povsod prav veliko iskrenih učencev mladih in starih.

— Prečastiti gospod o. Andrej Mih. Keržič iz reda sv. Frančiška, velikoletni duhovni pastir v posilni delavnici, je 19. dne t. m. obhajal sreberno mašo. Bog živi mnogozaslužnega gospoda do zlate maše in tudi še dalje!

— (*Vincencijevo društvo*) letos v svojem zavetisči oskrbuje nad 40 dečkov s hrano, obleko in podukom. Ta lepa milodarna naprava zasluži, da se ohrani, vsestranske podpore.

*) Pri taki hudi kugi, kakor je turška goveja kuga, ki se po tihotapstvu od kraja v kraj zanaša, niso ukazi zabrambe nikoli preostri, kakor so „Novice“ v zadnjem listu učile, kajti po toči je prepozno zvoniti. Vred.

— (*Popravek o Hicingerjevem spominku.*) „Koledar družbe sv. Mobora“ za prihodnje leto nam je na strani 59—62. prinesel spis: „Peter Hitzinger, slavni slovenski učenjak in pisatelj“, kateri se končava z besedami: „To so kratki obrisi o delovanju mnogozaslužnega, jako učenega slovenskega domoljuba, kateri že 13. leto na postojnskem pokopališču — brez spominka počiva. Naj pa tudi te vrstice o blagem možu zasluženi spominek nekoliko nadomesté.“ — Da to očitjanje ne bode koga begalo, opomnimo le, da je dovršen slovstven spominek ranjkemu Hitzingerju postavil že leta 1874. prof. J. Marn v „Učit. Tovarišu“ in posebej v „Jezičniku“ (XII. leto. 8° str. 84), dostojen kamnit spominek pa mu je poskrbel dr. J. Bleiweis z nekaterimi slovenskimi domoljubi, ki ga je zdelal domači podobar Zajec in je primerno vzdignjen v kapelici na postojnskem pokopališču, da se tem boljše ohrani. O zbirkah in o spominku samem glej „Novice“ 1875. leta list 43, 45, str. 357., 371., 372. Toliko v razjasnilni popravek.

— (*V občnem zboru dramatičnega društva*) le malo obiskanem, so bili per acclamationem izvoljeni: za predsednika gosp. Jos. Jurčič, za blagajnika gosp. dr. Jos. Stare, za odbornike pa gospodje: P. Grasselli, Ivan Hribar, Anton Jeločnik, prof. Levec, Ivan Murnik, prof. Pleteršnik, Franjo Potočnik, V. Valenta, prof. Vodušek in dr. Zarnik. — Ker društvo za zdaj nima moči, da bi dajalo javnih predstav v gledališči, mora omejiti svojo delavnost na literarno polje.

— (*Telegrafsko vodstvo*) naznanja, da se je na Vrhnikih s pošto zvezana brzojavna postaja z omejeno dnevno službo danes odprla.

— Na kant prišlo grajščino Poganice pl. Langerja, na 138.000 gold. sodnijsko cenjeno, je družba treh posestnikov, katerim na čelu je molar Bahovec, kupila za 40.000 gold.

— Pod naslovom „Dvojna mera“ beremo v poslednjem listu „Edinosti“ to-le: „Novice“ so bile konfiscirane v Ljubljani zaradi nedolžne notice, katero so posnele iz „Edinosti“. Čudno je res pri nas v Avstriji, da to, kar se v Trstu sme slobodno pisati, je v Ljubljani kot hudodelstvo prepovedano.“

— („*Sokolski večer*“) v čitalnični restavraciji v nedeljo zvečer je bil jako živahen. Lepih pesem je bilo na kupe, gosp. P. Kajzelj s svojimi komičnimi kupleti je vnel frenetiško radost, godba ni nič pokazala, gostilničar pa je stregel gostom tako dobro, kolikor je v toliki gnječi le bilo mogoče.

— (*Prošnja do udov slov. Matice.*) Ker se ima tiskati „Imenik Matičinih udov“ za tekoče leto, pozivajo se vljudno še po tem potu vai gospodje družbeniki, pri katerih se ali v naslovu ali v stanu nahajajo v prejšnjih imenikih kaki pogrški in katerih po svojih poverjenikih še niso popravili, naj to skoro storijo naravnost pri tajništvu, da ne bode pozneje kakega nepotrebnege oponašanja.

Iz pisarnice Matičine.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Ko bo razprava o adresi pri kraji, bode zbornica poslancev šla na delo, katerega ima v različnih vladnih in družih predlogih cele kupe pred seboj. Zdaj se prav očitno vidi, kaj vse in koliko je zamenarila prejšnja večina državnega zbora!

— Včeraj je začasni upravnik finančnega ministerstva g. Chertek z obširnimi razlaganjem zbornici po-

slancev predložil državni proračun za prihodnje leto, po katerim imajo potrebščine znašati 412⁷/₁₀ milijonov gold., dohodki pa 400 milijonov, tako bi primanjka za 12⁷/₁₀ milijonov, za katero pa vlada ne misli novih dolgov delati. Rekel je, da je vlada trdna volja, ljudstvu kolikor le mogoče olajšati bremena in da hoče stroške zmanjšati v vseh razdelkih uprave.

— Naslednik Andrassyev baron Haymerle je v pismih do poročnikov avstrijske vlade zagotovil, da ga je volja, „nadaljevati delo svojega prednika.“ In časnik „Köln. Zeit.“ se pridruža s sto prisegami, da ste Nemčija in Avstrija (to je, Bismark in Andrassy) sklenila trdno zvezo med seboj.

— Velike važnosti za časnikarstvo, tudi za slovensko, je predlog Fanderlikov za odpravo časnikarskega koleka. V odsek za to namenjen, je izvoljen tudi poslanec gosp. Klun.

Iz Budapešte. — Tudi ogersko ministerstvo je predložilo zbornici proračun za leto 1880, po katerem primanjka za 18 milijonov gld. — Ni še znamenj, da bi se Magjari pravično hoteli s Hrvati o finančnih zadevah pogoditi. — Pl. Jurij Majlath, velečenjeni judex curiae, je unidan ob priliki pravoslovec v Budapešti svojim rojakom grenjke resnice v obraz povedal, med drugim rekši: Družega nam ni ostalo kot neizmerena zmešnjava strank in napihnena ošabnost puhlih glav.

Španjsko. — Strašne povodnje so vzele 300 ljudem življenje, sploh pa škoda v vsem znaša nad 30 milijonov.

Angleško. — Angleži z vzetjem Kabula, glavnega mesta afganistanskega, niso tudi še premagali naroda afganistanskega. Novejša poročila z afganistanskega bojišča namreč pravijo, da rod Ghilzajev čaka Angležev, ki so se napotili proti Šutargardanski soteski; isto tako se domači afganistanski rodovi zbirajo med Kurdom, Kabulom, Džagdalakom. V kakošnih nepovoljnih razmerah so Angleži v Afganistanu, kaže posebno ta-le telegram: Guverner Kelat i-Gilzajsk, ki je bil zmirom Angležem prijazen, je naenkrat odpravil se z vso vojno družino iz Kandahara, in ne vé se kam.

Iz Prusije. — Posamne frakcije v pruskem deželnem zboru so tako sestavljene: 106 je konservativcev, 99 nacionalno-liberalcev, 96 v centru, 52 svobodnih konservativcev, 34 naprednjakov, 18 Poljakov, 22 poslancev ne spada k nobeni frakciji in 6 stolov je še nezasedenih.

Iz Bosne. — Minibi trapisti banjaluški se hočejo iz Bosne preseliti v Afriko in to na angleški poziv v deželo culužko, da ondi pospešijo poljedelstvo in kulturo.

— Za popravo 6 pravoslavnihi cerkev v Hercegovini je cesar Franc Jožef daroval veliko svoto.

Iz Carigrada. — Sultan si je unidan zopet zbral nove ministre, in sicer take, ki so Rusiji dobri.

Listnica vredništva. Mnogim gosp. dopisnikom: poslani nam dopisi pridejo prihodnjič, danes ni bilo mogoče.

Žitna cena

v Ljubljani 22. oktobra 1879.

Hektoliter: pšenice domače 10 gold. 7 kr. — banaške 11 gold. 3 kr. — turšice 6 gold. — kr. — soršice 7 gold. 93 kr. — rži 5 gold. 39 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 4 gold. 20 kr. — ajde 5 gold. 20 kr. — ovs 2 gold. 93 kr. — Krompir 2 gold. 76 kr. 100 kilogramov.